



ILMASTO- JA ENERGIASTRATEGIA 2021–2030



**KORSHOLM
MUSTASAARI**

Mustasaaren kunta
Ilmasto- ja energiastrategia 2021–2030

Kuntakehitys
Dnro KOMU/1286/00.07/2020

Teksti:
Kehittämistiimi
Ilmasto- ja energiastrategian työryhmä
HR-hallinnoija Marcus Beijar

Layout:
Iita-Mari Hellberg

06/2021

Hyväksytty kunnanvaltuustossa 10.6.2021

SISÄLLYS

| | | |
|------------|--|----------|
| 1 | JOHDANTO | 1 |
| 1.1 | Kenelle strategia on tarkoitettu? | 1 |
| 1.2 | Tausta ja nykytilanne | 1 |
| 1.3 | Työ kunnallisella tasolla | 1 |
| 1.4 | Työ alueellisella tasolla | 2 |
| 1.5 | Työ valtakunnallisella tasolla | 2 |
| 2 | TOIMENPITEET JA SEURANTA | 3 |
| 2.1 | Energiahuolto | 3 |
| 2.1.1 | Ilmastoviisaat energiahankinnat | 4 |
| 2.1.2 | Kunnan rakennusten lämmitys | 4 |
| 2.1.3 | Sähkönkulutus kunnan kiinteistöissä ja laitoksissa | 4 |
| 2.1.4 | Aurinkoenergian edistäminen | 4 |
| 2.2 | Maankäyttö ja rakentaminen | 5 |
| 2.2.1 | Tulevaisuuden toimistotilojen järkevä suunnittelu | 5 |
| 2.2.2 | Ilmastoviisas kilpailutus ja rakennusprojektien toteutus | 5 |
| 2.2.3 | Sepänkylän keskustan rakennuksista tulee ilmastoviisaita | 5 |
| 2.2.4 | Kunta istuttaa metsää luodakseen lisää hiilinieluja | 6 |
| 2.2.5 | Osa Lintuvuoren yritysalueesta kehitetään kiertotalousklusteriksi | 6 |
| 2.2.6 | Avoin data asemakaavoissa | 6 |
| 2.2.7 | Tuulivoiman edistäminen | 6 |
| 2.3 | Palvelujen tarjonta | 6 |
| 2.3.1 | Digitaaliset palvelumuodot lisääntyvät | 7 |
| 2.3.2 | Etätyö | 7 |
| 2.3.3 | Informaatio, luennot ja kurssit etänä | 7 |
| 2.3.4 | Kunnan kokoukset | 7 |
| 2.4 | Liikenne ja kuljetus | 8 |
| 2.4.1 | Kunta siirtyy ympäristöystävällisiin autoihin ja ajoneuvoihin | 8 |
| 2.4.2 | Kunnallisen joukkoliikenteen kehittäminen | 8 |
| 2.4.3 | Mahdollisuus sähköautojen lataamiseen | 8 |
| 2.4.4 | Hiilidioksidipäästöjen pienentäminen ohjelmakauden aikana | 8 |
| 2.4.5 | Kevyen liikenteen väylien rakentaminen | 9 |
| 2.5 | Tieto, asenteet ja käyttäytyminen | 9 |
| 2.5.1 | Perusopetuksessa järjestetään teemapäiviä | 9 |
| 2.5.2 | Kuntalaiset tietävät, miten toimitaan ilmastoviisaasti arjessa | 9 |
| 2.5.3 | Koulujen kestävän kehityksen työ järjestelmälliseksi | 10 |
| 2.5.4 | Kaikki koulut lajittelevat jätteensä | 10 |
| 2.5.5 | Kunta tukee ilmastoviisaan maa- ja metsätalouden eri muotoja | 10 |
| 2.5.6 | Kuntalaiset osallistuvat osaltaan pyrkimyksiin kohti kestävää yhteiskuntaa | 10 |
| 2.5.7 | Kunta mahdollistaa yrittäjien kouluttautumisen kiertotalouteen | 10 |

| | | |
|----------|---|-----------|
| 2.5.8 | Kunta panostaa kestävän kehityksen projekteihin ja yhteistyöhön..... | 10 |
| 2.5.9 | Kunta huomioi yritykset, jotka ovat kestävän kehityksen etulinjassa | 11 |
| 3 | PÄÄTÖSSANAT | 11 |

1 JOHDANTO

1.1 Kenelle strategia on tarkoitettu?

Mustasaaren kunnan ilmasto- ja energiastrategia tulee nähdä kunnan ilmasto- ja energiatyötä ohjaavana asiakirjana ja toimintasuunnitelmana ohjelmakaudella 2021–2030. Strategia on tarkoitettu sekä viranhaltijoiden että päättäjien käyttöön kunta- ja aluetason strategiatyössä. Strategia toimii osaltaan pohjana kunnan budjetoinnille, taloussuunnitelmalle ja investoinneille mainittuina vuosina.

Strategia myös havainnollistaa selkeästi kuntalaisille, miten Mustasaassa voidaan ja tulee ajatella ilmasto- ja energia-asioissa. Strategia pyrkii kuntalaisten, yritysten, yhdistysten ja sidosryhmien aktiiviseen osallistamiseen kunnan asettamien tavoitteiden saavuttamiseksi.

Strategia keskittyy lähinnä ilmasto- ja energia-asioihin. Tarkoitus on kuitenkin laajentaa näkökulmaa kokonaisvaltaisempaan ajatteluun kestävästä kehityksestä sisällyttämättä siihen kuitenkaan kaikkea yhteiskunnallista toimintaa. Strategian lähtökohta rajautuu ympäristötekijöihin laajassa perspektiivissä, työrutiineihin, tapoihin ja käyttäytymiseen ja kuntakonsernin toimintaan sekä kunnan rooliin hankkijana.

1.2 Tausta ja nykytilanne

Suomen tulee Marinin hallituksen hallitusohjelman mukaan olla ilmastoneutraali vuoteen 2025 mennessä ja maailman ensimmäinen fossiilivapaa hyvinvointiyhteiskunta. Se edellyttää sekä päästövapaata sähkön- ja lämmöntuotantoa ennen 2030-luvun loppua että rakennusalan pienentynyttä ekologista jalanjälkeä, kiertotalouden kehittämistä ja ympäristöystävällistä elintarvikepolitiikkaa.

Vuonna 2018 maatalous, tieliikenne ja kaukolämmöntuotanto olivat suurimmat päästölähteet Suomessa. Se tarkoittaa, että myös maatalouden ja tieliikenteen on vähennettävä päästöjään ja muututtava ilmastoviisaammaksi, jotta vuodelle 2035 asetetut korkeat tavoitteet saavutetaan. Vuonna 2018 tieliikenteen osuus päästöistä Mustasaassa oli 31,5 prosenttia ja maatalouden 14,4 prosenttia. Kolmanneksi suurin päästölähde oli öljylämmitys, jonka osuus päästöistä oli 9,3 prosenttia.

Mustasaaren kunnan ilmasto- ja energiastrategia vuosiksi 2021–2030 luo suuntaviivat työlle kohti päästövapaata yhteiskuntaa. Strategia sisältää myös ehdotuksia toimenpiteiksi päämäärien ja tavoitteiden saavuttamiseksi strategian voimassaoloaikana.

Työ kohti fossiilivapaata hyvinvointiyhteiskuntaa edellyttää suuria ponnistuksia niin julkisilta kuin yksityisiltäkin toimijoilta. Työ edellyttää myös toimivaa yhteistyötä kunnan sisällä, alueellisesti ja valtakunnallisesti. Kunnan pyrkimyksenä on olla hyvä ja luotettava yhteistyökumppani työssä valtakunnallisten tavoitteiden saavuttamiseksi.

1.3 Työ kunnallisella tasolla

Kunnan ilmasto- ja energiatyötä johtaa ja koordinoi kunnanhallitus. Ympäristöministeriön rahoittaman ilmastojohtamisprojektin avulla kunnassa luodaan pitkäjänteisesti toimivia ilmastojohtamisen rakenteita ja järjestelmiä kaikille tasoille osallistamaan niin viranhaltijat, työntekijät, päättäjät kuin kuntalaisetkin. Projekti auttaa kuntaa myös kehittämään ilmasto-osaamistaan. Projektin puitteissa muodostetaan toimialat ylittävä ilmastojohtoryhmä, joka saa tehtäväkseen seurata, että ilmastotyön tavoitteet saavutetaan. Toimialat raportoivat ryhmälle säännöllisesti. Ryhmään kuuluu myös päättäjien, yritysten ja nuorten edustajia.

Osallistamalla alueellisiin, valtakunnallisiin ja kansainvälisiin projekteihin, yhteistyöllä Vasekin ja yksityisten yritysten kanssa sekä sisäisellä toimialat ylittävällä yhteistyöllä kunta voi saavuttaa johtavan roolin ilmasto- ja energia-asioiden edelläkävijäkuntana.

Kaikkien toimialojen toiminnassa tulee näkyä strategiaan perustuva työ kestävien, kustannustehokkaiden ja ilmastoviisaiden ratkaisujen kehittämiseksi. Budjetoinnissa, kilpailutuksessa ja toiminnan ohjauksessa tulee kautta linjan noudattaa kestävä kehityksen periaatetta.

1.4 Työ alueellisella tasolla

Kunta tulee olla aktiivinen toimija alueellisessa työssä hiilidioksidipäästöjen vähentämiseksi. Maakunnan ongelmien ja mahdollisuuksien voidaan sanoa olevan Mustasaaren kunnan ongelmia ja mahdollisuuksia. Kunta ja maakunta voivat hyödyntää toisiaan yhteisessä työssä ja työskennellä yhdessä niin kunnallisten kuin alueellistenkin tavoitteiden täyttämiseksi. Pohjanmaan liitto johtaa yhteistyötä Pohjanmaan ilmastoneuvottelukunnassa. Uusi maakuntasuunnitelma, joka ulottuu vuoteen 2040, muodostaa pohjan työlle liitossa ja määrää, että Pohjanmaan tulee olla vuonna 2040 kilpailukykyinen alue, jolla on hyvinvoiva väestö ja hyvä elinympäristö, ja kaikissa näissä kolmessa suhteessa on tärkeää ottaa huomioon ilmasto.

Pohjanmaan tulee Pohjanmaan ilmastostrategian 2040 mukaan olla energiaomavarainen, ja energia on tuotettava uudistuvista energialähteistä. Pohjanmaan alue- ja yhdyskuntarakenteen tulee myös maakuntaliiton mukaan olla tulevaisuudessa yhtenäisempi, mikä johtaa ensisijaisesti henkilöautoliikenteen vähenemiseen. Parempi saavutettavuus ja keskittäminen osakeskuksiin ja keskuksiin vähentää myös Pohjanmaan liiton mukaan päästöjä.

Tuleva maakuntasuunnitelma tähtää myös tuulivoiman lisäämiseen Pohjanmaalla, mikä vaikuttaa päästöjä kompensoivana tekijänä ja vähentää fossiilisten polttoaineiden käyttöä. Myös aurinkoenergia mainitaan tulevaisuuden energialähteenä alueellisella tasolla.

1.5 Työ valtakunnallisella tasolla

Marinin hallituksen hallitusohjelman toimeenpano otetaan esiin Agenda 2030:ssa, joka on selvitys siitä, miten yhteiset tavoitteet muun muassa ilmastonmuutoksen torjumiseksi saavutetaan. Agenda 2030:ssa sanotaan muun muassa, että viimeistään vuonna 2030 saavutetaan kestävä ruuantuotantojärjestelmä sekä otetaan käyttöön kestäviä maanviljelykäytäntöjä tuotannon lisäämiseksi.

Marinin hallituksen hallitusohjelma sisältää myös kirjauksia ilmastolain muuttamisesta sen ohjaavan vaikutuksen vahvistamiseksi. Lakiin sisällytetään maankäyttösektori sekä tavoite hiilinielujen vahvistamisesta.

Lähtötilanne alueellisen ja paikallisen työn ohjauksessa ilmastotavoitteiden saavuttamiseksi on se, että otetaan huomioon maan erityispiirteet ja niiden pohjalta asetetaan tavoitteet, jotka on mahdollista saavuttaa ja joilla on tuki paikallisyhteisöissä.

Hallituksen tulee myös tukea yrityksiä, jotka aktiivisesti haluavat ja voivat hankkiutua eroon fossiilisten polttoaineiden käytöstä tuotantoympäristöjen lämmittämisessä.

2 TOIMENPITEET JA SEURANTA

Kuntaliitto julkaisi toukokuussa 2020 oppaan kuntien ilmastotyön tueksi. Työ tehdään aina käyttäen lähtökohdiana paikallisia olosuhteita, joissa kunnan erityispiirteet, maantiede, rakenne ja poliittinen tahto ovat ratkaisevia tekijöitä. Oppaassa muistutetaan lisäksi kuntien välisen, maakunnan sisäisen ja myös kuntien ja julkisen sektorin välisen yhteistyön tärkeydestä. Kunnat eivät voi itse ratkaista ilmastollista tulevaisuuttaan, mutta voivat olla mukana aktiivisina ja liikkeelle panevina toimijoina.

Kuntaliitto selvittää myös, miten tärkeää on kytkeä ilmastostrategian toimeenpanon seuranta kunnan muuhun talouden ja toiminnan seurantaan. Kunnan ei näin ollen tarvitse joka vuosi tehdä erillistä ilmastotilinpäätöstä, mutta päästöseurannan voi hyvin sisällyttää varsinaiseen tilinpäätökseen. Toimenpiteet tulee nähdä isompien hankekokonaisuuksien osina, ja niissä tapauksissa, joissa se on mahdollista, laaditaan kustannuslaskelmat ennen toteutusta. Kuntaliiton oppaan pohjalta voidaan kunnan ilmasto- ja energiastrategia jakaa eri kategorioihin.

Mustasaaren kunnassa ne ovat:

- Energiahuolto
- Maankäyttö ja rakentaminen
- Palvelujen tarjonta
- Liikenne ja kuljetus
- Tieto, asenteet ja käyttäytyminen.

Ilmastojohtaminen, tavoitteet, vastuunjako ja seuranta

Seuraavassa on lueteltuna kunkin toimialan konkreettiset, suunnittelua ja toteutusta koskevat tavoitteet. Tavoitteiden seuranta, niiden koostaminen ja konkreettinen ilmastojohtaminen määrätään kunnanhallituksen tehtäväksi. Toimenpiteet julkaistaan kunnan verkkosivuilla ja eri työvaiheet päivitetään jatkuvasti, jotta kuntalaiset voivat perehtyä konkreettiseen työhön.

Ilmasto- ja energiastrategia on voimassa 2021–2030. Strategia tulisi kuitenkin konkreettisesti päivittää viimeistään vuonna 2024. Näin siksi, että saadaan nähdä, miten työ on sujunut siihen asti, ja siksi, että kehitystä pidetään suhteellisen nopeana.

Kunnan tilinpäätökseen otetaan myös niin kutsuttu energiatileinpäätös, jossa tehdään selkoa käytetystä energiamäärästä ja päästöistä. Energiatileinpäätös otetaan käyttöön vuoden 2021 tilinpäätöksestä alkaen. Seurannan muotoja kehitetään strategiakauden aikana.

Työtä johtamaan asetetaan kestävän kehityksen tiimi. Tiimiä johtaa kunnanjohtaja, ja sen jäseninä ovat asianomaisten toimialojen edustajat.

2.1 Energiahuolto

Kunnalla on mahdollisuus vaikuttaa ilmastopäästöihin pitkäjänteisellä suunnittelulla. Kunnan suorassa omistuksessa oleva kiinteistömassa on nykyisin noin 114 000 m² sekä kokonaan kunnan omistuksessa olevien tytäryhtiöiden kautta lisäksi noin 15 000 m². Perusjärjestelmien saneerauksen yhteydessä voidaan valita energiataloudellisempia vaihtoehtoja, jos se on kokonaistaloudellisesti perusteltavissa. Kunta edistää älykkäiden sähköverkkojen kehittämistä.

Kunnan omien toimintojen keskittäminen useammalle pienelle alueelle mahdollistaa esimerkiksi yhteisen lämpöjärjestelmän rakentamisen tai yhdistämisen nykyiseen lämpöverkkoon. Yhteiset jätteenkäsittelypisteet voidaan myös toteuttaa keskittämisen yhteydessä. Erilaiset ratkaisuvaihtoehdot vesi- ja ennen kaikkea viemärijärjestelmään ovat täysin riippuvaisia siitä, miten kiinteistö sijoittuu maantieteellisesti suhteessa asutuskeskittymään.

2.1.1 Ilmastoviisaat energiahankinnat

Kunta voi aktiivisilla valinnoilla ja kilpailutuksella vaikuttaa ilmastojalan jälkeensä melko pitkälle energian hankinnassa. Kunta voi aktiivisesti olla käyttämättä sähköä tai energiaa, joka on tuotettu polttamalla esimerkiksi hiiltä. Ohjaamalla sähkön ja energian hankintaa tuottajilta, jotka käyttävät uusiutuvia energialähteitä, kunta voi olla alueellisesti niin kutsutun puhtaan energian edelläkävijä. Marinin hallituksen hallitusohjelman mukaan Suomen tulee luopua kokonaan hiilen polttamisesta ennen toukokuuta 2029.

Tavoite: Kunta tekee energiahankinnat tuottajilta, jotka käyttävät ensisijaisesti uusiutuvia energialähteitä.

Vastuuyksikkö: Yhdyskuntarakentaminen.

2.1.2 Kunnan rakennusten lämmitys

Toimenpide: Kunnalla on joukko rakennuksia, joiden pääasiallisena lämmitysmuotona käytetään edelleen öljyä tai suoraa sähköä. Lähinnä on kyse kouluista ja päiväkodeista, jotka lämmitetään öljyllä, ja paloasemista, joilla on sähkölämmitys ja akkutankit. Marinin hallituksen hallitusohjelman mukaan kunnan omistamissa rakennuksissa täytyy viimeistään vuonna 2024 luopua öljylämmityksestä.

Tavoite: Tavoitteena on ensisijaisesta päästä eroon fossiilisista polttoaineista pääasiallisena lämmitysmuotona ja toissijaisesti tehdä jotain taloille, joissa on sähkölämmitys ja suuri kulutus.

- Viidessä vuodessa vaihtaa kaikkien pääasiallisena lämmitysmuotona öljyä käyttävien rakennusten lämmitysmuodoksi jokin ympäristöystävällisempi vaihtoehto, kuten ilmalämpöpumppu, hakkeenpoltto, maalämpö tai kalliolämpö.
- Viidessä vuodessa vaihtaa kaikkien sähkölämmitystä käyttävien paloasemien lämmitysmuodoksi esimerkiksi ilmalämpöpumppu, hakkeenpoltto, maalämpö tai kalliolämpö.

Vastuuyksikkö: Kiinteistötoimi.

2.1.3 Sähkönkulutus kunnan kiinteistöissä ja laitoksissa

Kunnan tulisi luoda kannustin, jonka ansiosta kaikki kunnan kiinteistöjen käyttäjät toimivat sähkönkulutuksen vähentämiseksi. Tehokkaampi valaistuksen paloaikojen ohjaus. Energiaa säästäviin valaistusratkaisuihin siirtyminen siellä, missä se on perusteltua ja takaisinmaksuaika on kohtuullinen. Sähkönkulutus mitataan vuositasolla ja esitetään kunnan tilinpäätöksessä.

Tavoite (määrällinen): Vuosittain pienentyvä sähkönkulutus.

Vastuuyksikkö: Kiinteistötoimi ja yhdyskuntarakentaminen.

2.1.4 Aurinkoenergian edistäminen

Aurinkoenergiaa voidaan nykyään käyttää niin sähkön kuin lämmöntuotannon lähteenä. Energiamuoto on kasvava, ja muun muassa ilmastoviisaat yritykset asennuttavat kiinteistöjen katoille aurinkokennoja uudisrakentamisessa ja isommissa kunnostustöissä.

Tavoite (määrällinen): Aurinkokennojen käyttöönotto uudisrakentamisessa ja kunnostetuissa kiinteistöissä ohjelmakaudella. Rakennusvalvonta selkiyttää aurinkopaneelien asentamisen sääntöjä. Kunta edistää älykkäiden sähköverkkojen kehittämistä.

Vastuuyksikkö: Kiinteistötoimi.

2.2 Maankäyttö ja rakentaminen

Kunta voi vaikuttaa ilmastopäästöihin pitkäjänteisellä suunnittelulla. Koska kunta on hyvin laajalle levittäytynyt, on vaikea muodostaa rakenteita pendelöintiä, joukkoliikennettä ja tiivistä rakentamista varten. Vaikka yhdyskuntarakenteen hajautumiskehitys on pysähtynyt Suomessa viime vuosina, on hajautunut rakenne yhä olemassa Mustasaassa. Se tarkoittaa sitä, että työmatkat ovat edelleen pitkiä ja työmatkaliikenne tapahtuu autoilla.

Koska päästöihin vaikuttaa se, miten asunnot, työpaikat ja palvelut sijaitsevat suhteessa toisiinsa, pitäisi uuden asutuksen mahdollisuuksien mukaan sijoittaa lähelle olemassa olevaa asutusta. Silloin on mahdollisuus esimerkiksi yhteiseen lämmitysjärjestelmään. Kaavoituksella voidaan luoda edellytyksiä infrastruktuurin tehokkaalle hyödyntämiselle ja yhteisten energijärjestelmien käytölle. Tämän rinnalla kunta edistää maaseutua kestävästä elämästä edelläkävijänä, johon ratkaisuja ei voida kopioida kaupungeista.

Kuten aiemmassa ilmasto- ja energiastrategiassa tulee ilmasto- ja energiastrategiset tekijät ottaa huomioon kaikessa suunnittelussa ja selvittää aina mahdollisuudet yhteiseen lämmitykseen, kun uusia asunto- tai yritysalueita suunnitellaan.

Suunnittelemalla lisää puistoja, nurmikoita ja avoimia kenttiä voidaan vaikuttaa ilmastopäästöihin.

Metsänhoidon ilmastoratkaisuja voivat olla metsäalan lisääminen ja maataloudessa metsäkadon ehkäiseminen. Maatalouden ilmastoratkaisut voidaan mahdollistaa kiinteistöjärjestelyillä. Yksi tärkeimmistä toimenpiteistä on estää tulvat maankäyttötoimenpiteiden avulla.

2.2.1 Tulevaisuuden toimistotilojen järkevä suunnittelu

Samaan aikaan, kun lähinnä virastotalossa Sepänkylässä työskentelevien kunnan työntekijöiden etätyönteko lisääntyy, vähenee nykyisen kaltaisten toimistotilojen tarve. Kunnan kiinteistöjen tulevassa suunnittelussa, laajentamisessa ja kunnostamisessa tulisi ottaa huomioon, miten suuri perinteisten toimistotilojen todellinen tarve on. Suunnittelussa voi lähteä malleista, joissa maisemakonttori muodostaa osan tiloista.

Tavoite: Lämmitettävien toimistoneeliöiden määrä vähenee ohjelmakauden aikana.

Vastuuyksikkö: Kiinteistötoimi ja yhdyskuntarakentaminen.

2.2.2 Ilmastoviisas kilpailutus ja rakennusprojektien toteutus

Kunnan hankintaohjeessa on laatuvaatimuksena hankittavien tavaroiden tai palvelujen ympäristöominaisuudet. Samaan aikaan muistutetaan myös ympäristökuormituksesta, ympäristövaikutuksista ja kestävästä kehityksestä tekijöinä, joiden tulee vaikuttaa toimittajan, tavaran tai materiaalin valintaan.

Tavoite: Kunta uudistaa hankintaohjettaan tavoitteena selkiyttää, parantaa ja mahdollistaa ilmastoviisaammat hankinnat.

Vastuuyksikkö: Konsernihallinto.

2.2.3 Sepänkylän keskustan rakennuksista tulee ilmastoviisaita

Mustasaaren kunta osallistuu vuodesta 2021 puutalorakennushankkeeseen Mustasaarentien varressa. Sepänkylän keskustan laajennuksessa keskitytään ilmastoviisaisiin ratkaisuihin. Ratkaisut voivat olla ilmastoviisaita materiaaleja, lämmitystapoja tai muita teknisiä ratkaisuja.

Tavoite: Kuntakeskuksen tuleva rakennuskanta suunnitellaan ja rakennetaan ilmastoviisaaksi.

Toimenpide: Markkinointi, kuntaosuus projektissa.

Vastuuyksikkö: Kuntakehitys.

2.2.4 Kunta istuttaa metsää luodakseen lisää hiilinieluja

Mustasaaren kunta on Metsäkeskuksen mukaan Pohjanmaalla se kunta, jolla on suurin metsityspotentiaali. Kunnalla on toisin sanoen maata, joka soveltuu puiden istuttamiselle ja siten myös hiilinieluiksi. Yksi edellytys istuttamiselle on, että se ei ole vastoin kaavoitusmääräyksiä eikä vaaranna luonnon monimuotoisuutta. Tavoitteiden toteuttamiseksi vaaditaan yhteissuunnittelua yhdyskuntarakentamisen kanssa.

Tavoite: Kunta metsittää sopivaa maata ohjelmakauden aikana sekä tekee suunnitelman nykyisten metsävarojen hoitamisesta.

Toimenpide: Laaditaan kunnan metsävarojen hoitamisen toimintaperiaatteet.

Vastuuyksikkö: Yhdyskuntarakentaminen.

2.2.5 Osa Lintuvuoren yritysalueesta kehitetään kiertotalousklusteriksi

Lintuvuoren yritysalue on suunniteltu ja sitä on laajennettu, jotta kunta voi tarjota houkuttelevia tontteja yritysetabloinneille. Osa alueesta voitaisiin varata kiertotalouden alalla toimiville yrityksille.

Tavoite (määrällinen): Vähintään viisi rakennuslupaa jätetään ohjelmakauden aikana

Toimenpide: Kunta ja Vasek markkinoivat aktiivisesti niitä Lintuvuoren tontteja, jotka on suunniteltu kiertotalouden alalla toimiville yrityksille.

Vastuuyksikkö: Kuntakehitys.

2.2.6 Avoin data asemakaavoissa

Nykyaikainen asuminen luo paljon dataa muun muassa energiankäytöstä, rakennusmateriaaleista ja energialuokista. Suuri osa tästä datasta ei ole julkista, mutta lainsäädäntö muuttuu koko ajan. Muun muassa Fingridin avoimen datan kautta voi seurata energiankäyttöä Suomessa. Nykyisin tämä tieto on aivan liian yleisluonteista, jotta sillä olisi mitään merkitystä yksittäisen kunnan kohdalla. Jotkut ennakoivat kuitenkin, että tulevaisuudessa asemakaavoissa asetetaan vaatimus siitä, että tietyt tiedot tulee olla yleisesti saatavilla.

Tavoite: Kunta vahvistaa yhdyskunnan ilmastovaikutuksen ohjaus- ja seurantajärjestelmäänsä.

Toimenpide: Kunta selvittää ja ottaa mahdollisuuksien mukaan käyttöön avoimen datan vaatimukset pilottialueella.

Vastuuyksikkö: Yhdyskuntarakentaminen.

2.2.7 Tuulivoiman edistäminen

Tuulivoimalla on keskeinen rooli tulevaisuuden energiahuollossa. Pohjanmaan liitto ja useat kunnat ovat olleet aktiivisia tuulivoimapuistojen suunnittelussa. Mustasaari voi naapurikuntien tapaan olla aktiivinen osapuoli tulevien tuulivoimapuistojen suunnittelussa ja sitä kautta edistää puhtaita energiamuotoja.

Tavoite: Strategisen yleiskaavan päivityksen yhteydessä tehdään kartoitus tuulivoimalle sopivista alueista.

Vastuuyksikkö: Kaavoitus / Yhdyskuntarakentaminen.

2.3 Palvelujen tarjonta

Kunta toimii vuorovaikutuksessa asukkaiden kanssa, ja yksi kunnan tärkeimmistä tehtävistä on tarjota hyvää palvelua kaikilla kunnan toimialoilla. Palveluntuottajana kunta haluaa toimia kestävän yhteiskunnan hyväksi. Kunta voi myös toiminnallaan olla esimerkkinä kuntalaisille, yhdistyksille, sidosryhmille ja yrityksille.

2.3.1 Digitaaliset palvelumuodot lisääntyvät

Mustasaaren kunnan tulee muuttua aidosti paperittomaksi. Kunnan henkilöstö tarjoaa kuntalaisille palveluja videolinkkien ja muiden virtuaalisten ratkaisujen kautta. Tämä mahdollistaa etätöiden ja vähentää siten myös tieliikennettä.

Tavoite: Kaikki lomakkeet ja lupahakemukset digitalisoidaan. Kunnan henkilöstö tarjoaa palveluja videolinkkien kautta täydentämään fyysisiä tapaamisia.

Toimenpide: Työtä materiaalin digitalisoimiseksi tehostetaan. Kunta tarjoaa sähköisiä ratkaisuja videolinkkien kautta. Henkilöstön täydennyskoulutus.

Vastuuyksikkö: Konsernihallinto.

2.3.2 Etätö

Koronaepidemian 2020–2021 johdosta osa kunnan työntekijöistä on saanut siirtyä etätöihin. Yksi kunnan tulevaisuudentavoite voisi olla, että joka päivä tietty prosentti Sepänkylän virastotalon työntekijöistä tekisi etätöitä. Kunta voisi näin olla hyvänä esimerkkinä työmatkaliikenteen vähentämisessä.

Tavoite: Kunta tarjoaa etätömahdollisuutta jatkossakin.

Toimenpide: Työn koordinointi. Välineiden hankinta.

Vastuuyksikkö: Johtoryhmä.

2.3.3 Informaatio, luennot ja kurssit etänä

Koronaepidemia aiheutti sen, että erityisesti sivistystoimi ja lähinnä Mustasaaren aikuisopisto joutui järjestämään uudelleen suuren osan opetuksesta. Etäluentojen ja -informaation ansiosta osallistujien ei tarvitse hakeutua yhteisiin tiloihin osallistuakseen, mitä voidaan pitää ilmastoviisaana niin laajalle levittäytyvässä kunnassa kuin Mustasaari.

Mustasaaren aikuisopisto järjestää laajan valikoiman kursseja kuntalaisille. Suuri osa kursseista on keskitetty kuntakeskukseen, koska siellä on käytävissä tarkoituksenmukaisimmat tilat. Tämä aiheuttaa pendelointiä kuntakeskukseen arki-iltapäivisin ja iltaisin. Tämän vähentämiseksi aikuisopisto voisi laajemmassa mittakaavassa suunnitella kursseja ensisijaisesti kunnanosakeskuksiin ja toissijaisesti kyliin.

Kursseja voidaan suunnitella myös digitaalisiksi, mikä mahdollistaa sen, että osallistujat voivat seurata niitä ja osallistua niille kotoa käsin.

Tavoite: Kaikki kunnan infotilaisuudet kalenterivuosien aikana striimataan. Digitaalisiksi suunniteltujen kurssien määrä kasvaa ohjelmakauden aikana.

Toimenpide: Digitaalisten infotilaisuuksien ja kurssien suunnittelu ja toteutus.

Vastuuyksikkö: Konsernihallinto ja Mustasaaren aikuisopisto.

2.3.4 Kunnan kokoukset

Koronaepidemian vuoksi on jouduttu keksimään uusia muotoja myös kunnan päätöksentekoon. Kunta on epidemian aikana parantanut varustearsenaaliaan ja voi tästä eteenpäin pitää valtuuston, hallituksen sekä lautakuntien kokoukset kokonaan digitaalisesti.

Yksi virtuaalisten kokousten onnistumisen edellytys on, että kaikki osallistujat voivat osallistua etänä. Se tarkoittaa myös luottamushenkilöille ja työntekijöille vähemmän ajokilometrejä.

Tavoite: Etäkokousten lukumäärä kasvaa ohjelmakaudella. Annetaan mahdollisuus osallistua etänä.

Toimenpide: Varustusta hankitaan. Henkilöstön ja luottamushenkilöiden täydennyskoulutus.

Vastuuyksikkö: Konsernihallinto.

2.4 Liikenne ja kuljetus

Liikenne ja kuljetukset aiheuttavat merkittäviä hiilidioksidipäästöjä ja muuta saastetta, joka vaikuttaa ilmastoon ja terveyteen negatiivisesti. Tilastot osoittavat, että tieliikenne on suurin yksittäinen päästötekijä kunnassa, kun lähes kolmannes päästöistä johtuu siitä. Kunta ei voi toimijana muuttaa yksittäisten asukkaiden käyttäytymistä tai asenteita joukkoliikenteen käyttämisen tai ympäristöystävällisemmän ajoneuvon hankinnan suhteen. Sen sijaan kunta voi ennaltaehkäistä ja olla hyvänä esimerkkinä ilmastoviisaiden ratkaisujen tekemisessä liikenteessä ja kuljetuksissa.

2.4.1 Kunta siirtyy ympäristöystävällisiin autoihin ja ajoneuvoihin

Pohjanmaan hyvinvointialueiden käynnistämisen jälkeen muun muassa kotipalvelun autot poistuvat kunnan autokannasta. Siten kiinteistötoimi ja tekniset palvelut ovat ne yksiköt, joilla on autoja. Sitä mukaa kuin nykyinen autokanta vaihtuu, kunnan tulee tutkia vaihtoehdot ja hankkia nykyaikaisia, ympäristöystävällisiä autoja.

Myös kunnan kirjastoauto vaihdetaan ympäristöystävällisempään malliin, kun on aika hankkia uusi.

Tavoite: Kunnan autokannasta tulee ilmastoviisas ohjelmakauden aikana.

Toimenpide: Kunta ottaa käyttöön ympäristöystävälliset vaihtoehdot autokannassaan ohjelmakauden aikana. Uutta kirjastoautoa hankittaessa asetetaan etusijalle ilmastoystävällinen vaihtoehto.

Vastuuyksikkö: Yhdyskuntarakentaminen.

2.4.2 Kunnallisen joukkoliikenteen kehittäminen

Väestömäärä ja sen jakautuminen laajalle alueelle Vaasan seudulla ei muodosta riittävää pohjaa laajalle, toimivalle joukkoliikenteelle. Kunta voi kuitenkin toimijana vaikuttaa olemassa oleviin reitteihin ja kehittämiseen paikallistasolla. Tilausliikenteestä tulee tehdä ympäristöystävällistä ohjelmakauden aikana ja hankinnoissa valita ympäristöystävällisten vaihtoehtojen joukosta.

Tavoite: Joukkoliikenteen käyttöasteen kasvattaminen.

Toimenpide: Neuvottelut nykyisten liikennöitsijöiden ja naapurikuntien kanssa. Mahdollinen uusien reittien kilpailutus. Kunta asettaa ensisijalle ilmastoviisaat vaihtoehdot tilausliikenteessään.

Vastuuyksikkö: Kuntakehitys.

2.4.3 Mahdollisuus sähköautojen lataamiseen

Liikenne- ja viestintäministeriön ennusteen mukaan Pohjanmaalla on vuonna 2030 yhteensä 25 000 sähköautoa. Jotta asukkaiden ja työntekijöiden tarpeet ja vaatimukset tulisivat täytetyksi, tulee kunnan toimijana mahdollistaa sähköautojen lataus kiinteistöillään.

Uudisrakennusten yhteyteen suunnitellaan latauspisteitä työntekijöiden ja kävijöiden määrän mukaan. Olemassa olevien kiinteistöjen kunnostus- ja laajennustöiden yhteydessä suunnitellaan latauspisteet osana projektia.

Tavoite: Latauspisteitä rakennetaan ohjelmakauden aikana.

Toimenpide: Latauspisteiden rakentamisen suunnittelu nykyisiin ja uusiin kiinteistöihin, joissa on suurin tarve.

Vastuuyksikkö: Yhdyskuntarakentaminen.

2.4.4 Hiilidioksidipäästöjen pienentäminen ohjelmakauden aikana

Tieliikenne on tutkimusten mukaan suurin yksittäinen päästölähde Mustasaassa. 31 prosenttia päästöistä kunnassa johtuu tieliikenteestä. Selityksenä tähän on kunnan laaja-alaisuus ja pendelöinti kunnan osa-alueilta kuntakeskukseen ja Vaasaan. Kunnan tulee pyrkiä laskemaan hiilidioksidipäästöjä varsinkin kunnan keskustassa.

Tavoite: Hiilidioksidipäästöjen pienentäminen keskeisillä alueilla kunnassa.

Toimenpide: Hankitaan hiilidioksidipäästöjen mittaustaitteita ja sijoitetaan ne kuntakeskukseen sekä muihin valittuihin kohteisiin kunnassa. Mittaustulokset julkistetaan avoimena datana kunnan verkkosivuilla.

Vastuuyksikkö: Kuntakehitys.

2.4.5 Kevyen liikenteen väylien rakentaminen

Autoliikenteen vähentäminen edellyttää, että jalankulkijoille ja pyöräilijöille on turvallisia teitä ja kulkuyhteyksiä. Kannustaakseen autoliikenteen vähentämiseen kunnan tulee yhtenä toimenpiteenä investoida uusiin kevyen liikenteen väyliin strategisesti tärkeille alueille.

Tavoite: Kevyen liikenteen väyliä rakennetaan ohjelmakaudella.

Toimenpide: Kevyen liikenteen väylien rooli kestävän kehityksen tavoitteiden suhteen nostetaan selkeämmin esiin yhdyskuntarakentamisen lautakunnan investointitalousarviossa.

Vastuuyksikkö: Yhdyskuntarakentaminen.

2.5 Tieto, asenteet ja käyttäytyminen

Kunnalla on tärkeä tehtävä vaikuttaa oman henkilökunnan ja kuntalaisten asenteisiin ja käyttäytymiseen siinä, miten he voivat toimia kestävämmiin työssä ja yksityiselämässä. Sivistystoimella on erityinen tehtävä kasvattaa koko opintopolun ajan kuntalaisia ilmastotietoisuuteen, antaa heille ajankohtaista asiantietoa ja ne välineet, joita he tarvitsevat voidakseen yksin ja yhdessä viedä yhteiskuntaa kestävämpään suuntaan.

2.5.1 Perusopetuksessa järjestetään teemapäiviä

Koska sivistystoimi voi opintopolun kautta kasvattaa kuntalaisia ilmastotietoisuuteen, voidaan kussakin koulussa suunnitella erityisiä kokonaisuuksia lukuvuoden aikana. Kokonaisuudet voivat liittyä samaan teemaan kaikissa kouluissa, ja niiden tavoitteena on lisätä niin henkilökunnan, oppilaiden kuin vanhempienkin tietoisuutta työstä kohti ilmastoviisaampaa yhteiskuntaa

Tavoite: Teemapäiviä järjestetään kestäväan kehitykseen liittyvästä teemasta.

Toimenpide: Teemapäiviä suunnitellaan yhteisestä teemasta kaikille kouluille.

Vastuuyksikkö: Sivistyspalvelut.

2.5.2 Kuntalaiset tietävät, miten toimitaan ilmastoviisaasti arjessa

Toimenpide 1: Yläkoululaisille, nuorisovaltuutetuille, työntekijöille ja luottamushenkilöille tehdään kysely/haastattelu kerran toimikaudessa.

Tavoite (määrällinen): Tavoitteena on, että saadaan joka neljäs vuosi vertailukelpoista dataa kolmesta eri kohderyhmästä. Eri toimenpiteiden odotetaan lisäävän ihmisten tietämystä ja parantavan heidän suhtautumistaan ympäristöasioihin. Näiden muutosten perusteella odotetaan myös muutoksia käyttäytymisessä.

Vastuuyksikkö: Kuntakehitys.

Toimenpide 2: Mustasaaren aikuisopisto järjestää kursseja kestävästä kehityksestä.

Tavoite: Vähintään 10 kurssia vuodessa.

Vastuuyksikkö: Mustasaaren aikuisopisto.

2.5.3 Koulujen kestävän kehityksen työ järjestelmälliseksi

Toimenpide: Koulut työstävät tavoitteellisesti näitä kysymyksiä omista lähtökohdistaan käsin. Henkilökunta saa teemaan liittyvää täydennyskoulutusta.

Tavoite: Kaikilla kouluilla on suunnitelma, miten ne työstävät kestävyyskysymyksiä (otetaan käyttöön Vihreä Lippu -ohjelma, perustetaan ilmastoneuvosto ym.). Koulujen tavoitteet ja toimenpiteet kerätään vuosittain.

Resurssitarve: Henkilökunnan täydennyskoulutus.

Vastuuyksikkö: Sivistyspalvelut.

2.5.4 Kaikki koulut lajittelevat jätteensä

Jätteiden lajittelu kouluissa on tärkeä osa työtä kohti ilmastoviisaampaa ja kestävämpää yhteiskuntaa. Lajittelemalla jätteitä luokissa, opettajanhuoneissa, yhteisissä tiloissa ja keittiössä voidaan kasvattaa oppilaita toimimaan itse kestävämmän työ- ja kouluympäristön hyväksi.

Tavoite: Kaikki koulut lajittelevat jätteensä laadittujen mallien mukaan.

Resurssitarve: Tarkoituksenmukaiset välineet hankitaan.

Vastuuyksikkö: Kiinteistötoimi ja sivistyspalvelut.

2.5.5 Kunta tukee ilmastoviisaan maa- ja metsätalouden eri muotoja

Toimenpide: Seminaareja maanviljelijöille ilmastotietoisesta/regeneratiivisesta maataloudesta järjestetään yhteistyössä maanviljelyjärjestöjen ja Metsänhoitoyhdistyksen kanssa.

Tavoite (määrällinen): Maa- ja metsätilallisten osaaminen ilmastoviisaasta/regeneratiivisesta työstä kasvaa.

Vastuuyksikkö: Mustasaaren aikuisopisto.

2.5.6 Kuntalaiset osallistuvat osaltaan pyrkimykseen kohti kestävä yhteiskuntaa

Toimenpide 1: Yhdessä Stormossenin ja Westenergyn kanssa järjestetään kampanjoja, jotka tähtäävät resurssien käytön ja kotitalouksien jätteiden vähentämiseen.

Tavoite (määrällinen): Paremmin lajitellut jätteet kerätään Stormossenille ja Westenergyille.

Vastuuyksikkö: Konsernihallinto yhdessä Stormossenin ja Westenergyn kanssa.

Toimenpide 2: Osallistua ja antaa näkyvyyttä kansallisille/kansainvälisille kampanjoille.

Tavoite (määrällinen): Osallistua vähintään kahteen uuteen kampanjaan.

Vastuuyksikkö: Kuntakehitys.

2.5.7 Kunta mahdollistaa yrittäjien koulutautumisen kiertotalouteen

Toimenpide: Vasekin ja yrittäjäyhdistyksen kanssa järjestetään kiertotalouteen liittyviä seminaareja.

Tavoite (määrällinen): Kunta työskentelee aktiivisesti saadakseen kiertotalouteen liittyvää koulutusta Vasekin toimintaan.

Vastuuyksikkö: Kuntakehitys.

2.5.8 Kunta panostaa kestävän kehityksen projekteihin ja yhteistyöhön

Voidakseen kehittää ilmastotyön osaamistaan ja uusia menetelmiä kunta hakee erilaisia projektimahdollisuuksia ja yhteistyömuotoja.

Toimenpide: Kunnassa on vuosina 2020–2021 käynnissä ympäristöministeriön rahoittama ilmastojohtamisen projekti, jossa kuntaan luodaan pitkäjänteisesti toimivia ilmastojohtamisen rakenteita ja malleja kaikille tasoille parantamaan henkilöstön ilmasto-osaamista, tekemään näkyväksi kunnan ilmastotyötä ja kehittämään tarkoituksenmukaisia alueellisia, valtakunnallisia ja kansainvälisiä yhteistyömuotoja.

Tavoite: Kunnalla on toiminnalliset rakenteet, osaamista ja hyvät mallit ilmastojohtamiseen, ja kunta nähdään ilmastotyön edelläkävijänä.

Resurssitarve: Ympäristöministeriöltä on saatu resursseja.

Vastuuyksikkö: Kuntakehitys.

2.5.9 Kunta huomioi yritykset, jotka ovat kestävän kehityksen etulinjassa

Toimenpide: Kunta haastattelee yritysedustajia, kuvailee yrityksen kestävän kehityksen panostuksia ja antaa näille näkyvyyttä kunnan sosiaalisen median ja muissa kanavissa.

Tavoite: Osoittamalla arvostusta halutaan inspiroida muita yrityksiä kestävän kehityksen tekoihin. Tavoitteena on nostaa esille vähintään kaksi yritystä vuodessa.

Vastuuyksikkö: Kuntakehitys.

3 PÄÄTÖSSANAT

Ilmastonmuutos esitetään usein niin isona ja monisäikeisenä huolena, että yksittäinen ihminen tuntee itsensä avuttomaksi. Sellaiset käsitteet kuin kasvihuonekaasu tai hiilinielu voivat olla vaikeita ymmärtää ja siten sopeuttaa arkeemme.

Kunnan ilmasto- ja energiastrategian 2021–2030 tavoitteena on olla konkreettinen ja ottaa huomioon, mitä jokainen meistä voi arjessaan tehdä ympäristön hyväksi. Panostukset on jaettu Kuntaliiton käsikirjassa suositeltuun viiteen kategoriaan.

Kunta haluaa sitouttaa asukkaat ympäristötekoihin, mitata tekojen yhteenlasketun vaikutuksen ja viestiä tuloksista takaisin asukkaille. Näin voimme ylläpitää osallistumista ja innostaa entistä useampia osallistumaan ympäristötyöhön.

Mustasaaren kunta
2021



KORSHOLM
MUSTASAARI